

ПРАВИЛНОТО ИЛИ ДОБРОТО

Есе

„Какво значи „правилен“, питам?

„Добро“ е за мен, а за вас?“

Марин Цанков

Кое е правилното? Това, което е според правилата, спазването на законите, на реда. Какво е добро? Да помагаме на другите, да се самоусъвършенстваме. Доброто идва от сърцето. Доброто е щастие. Правилното е според законите и правилата.

Правилното и доброто понякога са свързани, но друг път се разминават. Тогава дилемата е да постъпиш правилно или да направиш добро. Труден избор. Доброто за един добро ли е за друг? Размислите водят до различни морални и етични изводи. Всеки човек е изправен пред различни дилеми в ежедневието. Често се налага да вземе правилното решение според ситуацията. Тогава лесно може да се озове на кръстопът и да избира – правилното или доброто?

Правилното и доброто са субективни понятия. Понякога съвпадат, друг път се разминават и тогава изборът е труден.

Правилното се измерва от законите и институционализираните норми в обществото. Това е рамка, която установява очакваното поведение и създава структура за съживяването на социалните взаимодействия. Доброто често е възприемано като по-широко и дълбоко понятие, включващо морални ценности, емпатия и добродетели. В обществото правилата играят ключова роля за осигуряване на ред и стабилност. Те определят границата на допустимото и забраненото. Законът може да бъде несправедлив или да не отразява истинските потребности и ценности на обществото. Доброто, от своя страна, изисква активна ангажираност с вътрешни морални принципи и висши ценности. То подчертава значението на добродетелите като честност, отзивчивост, толерантност и състрадание. Доброто не се задоволява само с формалното изпълнение на правилата, а търси по-дълбока и смислена връзка с хората и обществото. Синтезът между правилното и доброто представлява изкуство на морално ръководство. Всеки етап в човешкия живот и обществото създава възможност за този синтез, изискващ баланс и разбиране. Постигането на хармония между правилата и доброто предоставя основата за устойчив и етичен социален прогрес. Позволено ли ни е да не постъпваме правилно, ако открием, че такава правилна постъпка би довела до не толкова благоприятни последици за някого? Ами, ако правилното не е добро?

Думите на древния философ Сократ „По-добре е да си прост и честен, отколкото умен и лъжлив“ звучат актуално и днес. „Прост“ може да е обикновеният човек от народа, необременен от скрупули, от комерсиалност, простосърдечен, добродетелен и чист нравствено.

В българската литература има образи на обикновения човек от народа с голямо сърце. Такива са Йовковите герои - Моканина, Серафим, чиито постъпки доказват правотата на древния Сократ.

В живота има обикновени хора, които постъпват правилно и честно, без да питат кое е добро и кое зло. Кантонер намира милиони пари, които са държавни, и ги предава, без да се съблазни от голямата сума. Символичната награда не го оскърбява. Той не мисли, че постъпва глупаво. Не се мисли за ошетен от решението, което взема. Остава чист пред съвестта си. Има много други примери на обикновени хора, направили своя избор да останат честни пред облагите. Вярвам, че не са малко готовите да помогнат, да дадат от себе си, вместо да присвоят.

В едно телевизионно предаване американски младеж с възторг разказва как посещава България и при една разходка се изгубва в планината. На смрачаване

попада в непознато село и притеснено хлопа на една врата. Приемат го. Дават му храна, подслон. Самият той не вярва, че това може да се случи в неговата родина.

Умният лъжец успяващ ли е? Неговият ум услужливо работи, но не за да твори добри дела. Тази личност е готова да осъществи комбинативни идеи в своя полза за сметка на другите, които остават излъгани от него, ако са наивни и недосетливи. Много хора се лъжат по лесна печалба. Доверяват се на фирми-фантоми, предлагащи работа в чужбина срещу крупни суми. Има и такива, които прехвърлят имоти срещу някаква „изгода“ и остават излъгани. Лъжливите умници не винаги остават ненаказани. Народът казва: „Каквото надrobiш, това ще сърбаш“ или „Ако сееш ветрове, ще жънеш бури“.

Човек сам определя своите ценности и ценностна система. Нуждаем се не толкова от хитрост, колкото от добрина и нежност. Развитието на прогреса се определя от стремежа към добро. Да бъдем по-добри! Да имаме знанието и силата да постъпваме правилно! Да направим света едно по-добро място!